

2017

Javier Peñafiel/ Tern de Sant Valeri

Oriol Fontdevila
MUSEU D'ART JAUME MORERA

Benvinguts al museu, benvingudes a la vida administrada,

Basat en una màxima d'Immanuel Kant –“el gust és la conformitat amb la llei sense la llei”–, el museu ha estat un instrument predilecte per internalitzar l'autoritat a través de l'art i la cultura.

L'any 1922, en un moment incipient pel que fa a l'acció museística a Catalunya, una mala venda per part del Bisbat de Lleida a Lluís Plandiura va portar a que la Junta de Museus de Barcelona es litigués en contra aquest col·leccionista. Així mateix, la Junta va instar a la Mancomunitat que iniciés els tràmits de la primera Llei del patrimoni artístic, un instrument que hauria d'impedir el saqueig d'objectes litúrgics i de pintures murals que en aquells moments tenia lloc a les esglésies del nord del país, i que hauria de garantir, en canvi, acomplir el que aquells *noucentistes* anomenaven “el deure patriòtic i social de l'obra del Museu”. El conjunt pel qual Plandiura i la Junta de Museus es disputaven eren dos conjunts medievals de considerable vàlua, el Tern de Sant Valeri i el Tern de Sant Vicenç. D'aquesta manera, és que ambdós terns varen esdevenir els detonants del primer intent de racionalització de la qüestió patrimonial a Catalunya.

L'any 1931, els fets revolucionaris que es varen produir a Andalusia varen afectar la firma comercial de Lluís Plandiura, el qual es veié obligat a vendre la seva col·lecció. La va adquirir immediatament la recentment constituïda Generalitat republicana. La compra fou rebuda de manera impopular entre alguns partits polítics i sectors socials, procedint-se a omplir Barcelona de cartells en què s'esgrimien frases en contra seu. Joaquim Folch i Torres, l'aleshores director general dels Museus d'Art de Barcelona, va publicar al seu favor al diari *L'Opinió*: “Cal comprar la Col·lecció Plandiura per tal com aquesta ha estat formada de tot allò que el Museu de l'Art Nacional de Catalunya hauria hagut de comprar i no ha pogut adquirir”. En tot cas, quan la Generalitat va adquirir els dos preuats ornaments litúrgics medievals, va adonar-se que ja no els podria recuperar en la seva integritat: en concret, la casulla del conjunt de Sant Valeri havia estat completament esquinçada, mancant-hi una gran quantitat de fragments que presumptament Lluís Plandiura hauria venut a col·leccions públiques i privades d'arreu del món mentre el Tern va ser de la seva propietat.

L'any 1995, la prestigiosa Fundació Abegg-Stiftung va retornar la casulla restaurada al Museu del Tèxtil i de l'Indumentària de Barcelona. La solució que es va emprar era del tot insòlita: els buits que havia deixat aquell trossejament es varen cobrir llavors amb petites cartel·les que imiten la forma de cada un dels fragments absents i que porten inscrit el nom dels indrets on aquests es troben avui en dia: Boston, Chicago, Filadèlfia, Lió, Nova York, Terrassa, Vic... Tot i així, el mapamundi que en resulta, no es correspon amb els criteris de restauració i exposició dels actuals conservadors del Museu del Disseny de Barcelona.

L'any 2003, arran d'una estada de l'artista a Mèxic DF, Javier Peñafiel (Saragossa, 1964) va produir *Adivina estos dibujos* (2003), una peça videogràfica formada per dades estadístiques que remetent a realitats difícilment imaginables. Alhora, els percentatges són sotmesos als comentaris de dos actors mexicans, Luís Villanueva i Sissa, mentre que al final del vídeo es recullen uns talls de veu on Marcel·lí Perelló ironitza sobre la confusió que ell mateix va tenir a Radio UNAM entre el cognom de l'artista i el nom d'una aigua mineral popular a Mèxic. Des de mitjan de la dècada dels noranta, Javier Peñafiel dona lloc a estranyes formacions de la subjectivitat que es resisteixen deliberadament als estàndards de l'administració de la vida. Són formes altament expressives però que no remetent a cap interioritat. Entre les seves estratègies es compta portar la taxonomia i l'estadística al paroxisme.

Els subjectes que inventa Peñafiel i la casulla del Tern Sant Valeri coincideixen en desafiar la vida administrada. El que Peñafiel projecta en el pla simbòlic, la casulla ho assoleix amb una vida que ha anat a contrapèl dels processos de l'administració pública. Ara bé, ben simptomàticament, aquest detonant de la patrimonialització a Catalunya resta avui en estat de ruïna, mentre que un altre símptoma és que ambdós intents de fuga –tant el de Peñafiel com el de la casulla– s'encobreixen amb una epidermis que és formada per l'excés de taxonomia.

En la vida dels museus no hi valen romanticismes. Per tant, tal i com ho fa Pascal Gielen, és que ens preguntem: “Quina creativitat i quanta en necessitem per ser capaços d'escapar de tanta creativitat?”.